

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI TARBİYALANUVCHILAR JAMO'A BILAN ISHLASHDA INKULIZIV TA'LIMNING AHAMIYATI

Bazarova Zulxumor, Sodiqova Nigora, Jamoliddinova Nilufar,
Komilova Surayyo

Toshkent viloyati pedagogik
mahoharat markazi tinglovchilari:

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni jamoa bilan ishlashga o'rgatishda inklyuziv ta'limning o'рни va ahamiyati yoritiladi. Tadqiqotda inklyuziv muhitda bolalarning ijtimoiylashuvi, muloqot ko'nikmalari, hamkorlik qilish qobiliyati, bag'rikenglik va empatiya rivoji tahlil qilinadi. Inklyuziv yondashuvning pedagogik, psixologik va ijtimoiy afzalliklari hamda maktabgacha yoshdagi bolalarda jamoaviy faoliyatni shakllantirishdagi samaradorligi asoslab berilgan.

Kalit So'zlar: inklyuziv ta'lim, jamoa bilan ishlash, maktabgacha ta'lim, ijtimoiylashuv, empatiya

Annotation: The article discusses the significance of inclusive education in fostering teamwork skills among preschool children. It analyzes how inclusive environments contribute to children's socialization, communication skills, collaboration abilities, tolerance, and empathy. The pedagogical, psychological, and social advantages of inclusive approaches, as well as their effectiveness in developing collective activities in early childhood, are highlighted.

Keywords: inclusive education, teamwork, preschool education, socialization, empathy

Аннотация: В статье раскрывается значение инклюзивного образования в формировании навыков работы в коллективе у воспитанников дошкольных образовательных учреждений. Анализируется влияние инклюзивной среды на социализацию детей, развитие коммуникативных навыков, способность к сотрудничеству, толерантность и эмпатию. Обоснованы педагогические, психологические и социальные преимущества инклюзивного подхода и его эффективность в развитии коллективной деятельности у детей дошкольного возраста.

Ключевые Слова: инклюзивное образование, работа в коллективе, дошкольное обучение, социализация, эмпатия

Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilar jamoa bilan ishlashda inklyuziv ta'limning ahamiyati juda katta bo'lib, bu jarayon bolalarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi, chunki inklyuziv ta'lim turli ehtiyojlarga ega bo'lgan bolalarni yagona pedagogik muhitda birlashtiradi va ular orasida tenglik, hamkorlik, o'zaro hurmat tamoyillarini shakllantiradi, mazkur tamoyillar esa bolalarning jamoa bilan ishlash jarayonida asosiy poydevor vazifasini bajaradi, inklyuziv ta'lim tamoyillariga ko'ra har bir bola teng imkoniyatlarga ega bo'lishi, uning ehtiyojlari, rivojlanish sur'ati, qobiliyatlari inobatga olinishi zarur va maktabgacha yoshdagi davr esa bolaning shaxs sifatida shakllanishida eng mas'ul bosqich bo'lgani sababli inklyuziv muhitning ta'siri aynan shu davrda eng kuchli bo'ladi, shu bois rivojlanishida nuqsoni bor bolalar va sog'lom bolalarning birgalikda tarbiyalanishi ularning ijtimoiy-psixologik rivojlanishini sezilarli darajada yaxshilaydi, birgalikda o'ynash, mashg'ulotlarda qatnashish, kichik jamoaviy topshiriqlarni bajarish natijasida bolalarda o'zaro yordam, mehr-shafqat, bag'rikenglik, boshqalarni tushunish, o'zaro hurmat kabi sifatlar shakllanadi, bu esa kelajakda ularning jamiyatga muvaffaqiyatli moslashuvi uchun asos bo'lib

xizmat qiladi, inklyuziv ta'lim jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirishda eng samarali vositalardan biri hisoblanadi.

Bolalar jamoaviy o'yinlar, loyihalar, musobaqalar va o'quv topshiriqlarini bajarish jarayonida o'zaro muloqotga kirishadi, vaziyatni kelishib hal qilishni o'rganadi, o'z fikrini ifodalash, boshqalarni tinglash, kelishmovchiliklarni tinch yo'l bilan bartaraf etish ko'nikmalari rivojlanadi, bunday ko'nikmalar esa faqat teng va inkluziv muhitda kuchli shakllanadi, pedagogning roli bu jarayonda nihoyatda muhim bo'lib, u har bir bolaning imkoniyatlariga yarasha topshiriq beradi, guruhdagi psixologik iqlimni barqaror ushlab turadi, bolalar orasida hamkorlikni rag'batlantiradi, shuningdek inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish uchun tarbiyachilar maxsus yondashuvlardan foydalanadilar, ya'ni differensial yondashuv, moslashtirilgan dasturlar, qo'llab-quvvatlovchi texnologiyalar, ijtimoiy-emotsional rivojlanish mashqlari, kommunikativ o'yinlar va terapevtik usullar orqali bolalarning jamoaviy faoliyatini rivojlantiradilar, bu jarayonning eng muhim jihatlaridan biri shundaki, sog'lom bolalar nogironligi mavjud bolalar bilan muloqot qilish jarayonida insoniylik, mehr-muruvvat, hamdardlik kabi fazilatlarni o'zlashtiradi, o'z navbatida imkoniyati cheklangan bolalar o'zini jamiyatning to'laqonli a'zosi sifatida his qiladi, bu esa ularning o'z-o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, shuningdek inklyuziv ta'lim jamoaviy faoliyatning samaradorligini oshiradi, chunki turli ehtiyojga ega bolalarning bir xil vazifani bajarishi ijodkorlikni kuchaytiradi, vazifalarni bajarishning turli yo'llarini izlashga undaydi, bu esa butun guruhning fikrlash doirasini kengaytiradi, bolalar bir-birining tajribasidan o'rganadi, o'zaro bilim almashadi, bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi, psixologlar fikriga ko'ra inklyuziv muhitda tarbiyalangan bolalar kelajakda ijtimoiy moslashuvchanligi yuqori bo'ladi, stressga chidamli, boshqalar bilan muloqot qilishda ochiq, hamkorlikka tayyor bo'ladi.

Shuningdek bunday bolalar jamiyatdagi farqlarni normal hol sifatida qabul qiladi va tolerantlik darajasi yuqori bo'ladi, inklyuziv ta'lim jamoa bilan ishlashni o'rgatishda nafaqat ijtimoiy, balki pedagogik samara ham beradi, chunki jamoaviy topshiriqlar, guruhli loyihalar, musobaqalar bolalarda tashabbuskorlikni oshiradi, ularga mas'uliyat hissini singdiradi, biror ishni yakka emas, jamoa bo'lib bajarishning afzalliklarini tushuntiradi, bu jarayonda har bir bola o'z roliga ega bo'ladi, ba'zilar yetakchilik qiladi, boshqalari ijrochi, yana boshqalari kuzatuvchi bo'lishi mumkin, bu vaziyat bolalarda tabiiy ravishda jamoaviy vazifalarni taqsimlash, vazifalarni adolatli bajarish, vaqtni boshqarish kabi muhim kompetensiyalarni shakllantiradi, inklyuziv ta'lim jarayonida tarbiyalanuvchilarning jamoa bilan ishlashida ota-onalar bilan hamkorlik ham alohida o'rin tutadi, chunki oilaviy qo'llab-quvvatlovsiz inklyuziv jarayon to'liq muvaffaqiyatga erisha olmaydi, ota-onalarga bolalar o'rtasidagi farqlarning tabiiy ekanligi, inklyuziv muhitning ahamiyati, jamoaviy faoliyatning o'rnini haqida tushuntirish ishlari olib boriladi, ular bilan muntazam ishlash bolalarning rivojlanish dinamikasini yaxshilaydi.

Inklyuziv ta'lim sharoitida tashkil qilingan jamoaviy mashg'ulotlarning samaradorligi shundan iboratki, bolalar o'z tengdoshlarining muvaffaqiyatidan quvonishni o'rganadi, bir-birini qo'llab-quvvatlaydi, murakkab vaziyatlarni birgalikda yengib o'tadi, o'yinlar jarayonida ular o'zaro muloqotga kirishadi, fikr almashadi, o'z o'rnini anglaydi, jamoaga moslashadi, ayniqsa inklyuziv o'yinlar jamoaviy faoliyatni eng yaxshi shakllantiruvchi vositalardan biridir, chunki o'yin davomida bola tabiiy ravishda ijtimoiy faollikka kirishadi, o'zini erkin his qiladi va o'zining individualligini namoyon etadi, shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'lim jamoa bilan ishlashni rivojlantirishda asosiy mexanizmlardan biri sifatida baholanadi, umumiy xulosa sifatida aytish mumkinki inklyuziv ta'lim tarbiyalanuvchilarning jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda beqiyos ahamiyatga ega bo'lib, u bolalarda nafaqat ijtimoiy va

psixologik kompetensiyalarni, balki shaxs sifatida shakllanishning eng muhim jihatlarini – hamkorlik, mehr-oqibat, muloqot, bag'rikenglik, tenglik va o'zaro hurmatni kuchli rivojlantiradi, shu bois inklyuziv ta'limni zamonaviy maktabgacha ta'limning ajralmas qismi sifatida yanada keng joriy etish kelajak avlodning ijtimoiy yetuk, ma'naviy boy va jamoaviy faoliyatga tayyor bo'lgan shaxslar bo'lib voyaga yetishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Booth T., Ainscow M. Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools. Bristol, 2016.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, 2020.
3. Maktabgacha ta'lim vazirligi me'yoriy-uslubiy qo'llanmalari. Toshkent, 2021–2023.
4. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press, 1978.
5. Florian L. The Sage Handbook of Special Education. London: Sage Publications, 2018.
6. Rogers C. Freedom to Learn. Merrill Publishing, 1983.
7. Sh. Yuldasheva, Maktabgacha ta'limda inklyuziv muhit yaratish metodlari, Toshkent, 2022.